

Красовський К.О.,
здобувач вищої освіти групи М-32д
Науковий керівник – **Крупельницька І.Г.,**
канд. екон. наук, доцент
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
м. Вінниця

ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ОПЕРАЦІЙ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Зовнішньоекономічна діяльність для українських підприємств уже не обмежується лише експортом товарів або закупівлею імпоротної продукції. Вона охоплює розрахунки з нерезидентами, міжнародні послуги, операції з давальницькою сировиною, ліцензійні платежі, транспортно-експедиційне обслуговування, участь у міжнародних тендерах та інші форми співпраці. Через це бухгалтерський облік ЗЕД має бути не формальним відображенням господарських операцій, а реальною інформаційною основою управління. У ньому потрібно враховувати валюту договору, дату переходу ризиків, умови оплати, митну вартість, транспортні витрати, податкові наслідки та курсові різниці. Для підприємства, яке працює із зовнішніми ринками, облік стає одним із ключових інструментів контролю. Наприклад, якщо підприємство експортує продукцію до Польщі, у бухгалтерському обліку потрібно правильно визначити момент визнання доходу, підтвердити факт експорту митною декларацією, відобразити заборгованість нерезидента, провести перерахунок валюти та проконтролювати строки розрахунків. Якщо йдеться про імпорт обладнання, важливо не лише показати оплату постачальнику, а й сформуванню первісну вартість активу з урахуванням митних платежів, доставки, страхування та інших витрат, безпосередньо пов'язаних із придбанням.

Сучасні підходи до обліково-аналітичного забезпечення ЗЕД розглядають бухгалтерський облік як частину загальної системи управління підприємством. Облікова інформація допомагає оцінити ефективність зовнішньоекономічних контрактів, порівняти вигідність різних ринків, визначити вплив логістичних витрат на собівартість, виявити валютні ризики та контролювати розрахунки з іноземними контрагентами. У цьому разі бухгалтерія не просто фіксує вже здійснені операції, а надає дані для прийняття управлінських рішень: чи варто продовжувати співпрацю з певним партнером, чи потрібно змінити умови поставки, чи є доцільним використання передоплати або відстрочення платежу [1].

Однією з найбільш складних ділянок обліку ЗЕД є валютні операції. Оскільки більшість зовнішньоекономічних договорів укладається в

іноземній валюті, підприємство постійно стикається з потребою перерахунку сум у гривню. На практиці це означає, що сума доходу, витрат, дебіторської або кредиторської заборгованості може змінюватися через коливання валютного курсу. Наприклад, підприємство відвантажило товар нерезиденту на суму 20 тис. євро, а оплату отримало через місяць. За цей час курс євро міг змінитися, тому в обліку виникає курсова різниця. Вона може бути позитивною або негативною і прямо впливає на фінансовий результат.

Важливим елементом облікового забезпечення ЗЕД є документування експортно-імпортних операцій. До основних документів належать зовнішньоекономічний контракт, інвойс, митна декларація, транспортні документи, банківські виписки, платіжні доручення, акти приймання-передачі, сертифікати якості та інші підтвердні документи. Кожен із них виконує окрему функцію. Контракт визначає умови поставки, ціну, валюту платежу, строки та відповідальність сторін. Інвойс підтверджує вартість і кількість товарів. Митна декларація потрібна для підтвердження факту експорту або імпорту. Без повного пакета документів складно підтвердити реальність операції, правомірність застосування нульової ставки ПДВ при експорті чи формування податкового кредиту при імпорті [5].

Особливість ЗЕД полягає ще й у тому, що бухгалтерський облік тісно пов'язаний із митним і податковим регулюванням. При імпорті бухгалтер має врахувати митну вартість товару, ввізне мито, акцизний податок, ПДВ, транспортно-заготівельні витрати. При експорті важливо підтвердити фактичне вивезення товару за межі митної території України, правильно визначити дату доходу та відобразити розрахунки з нерезидентом. Якщо підприємство працює з давальницькою сировиною, облік ускладнюється, адже потрібно розмежувати право власності на сировину, витрати на переробку, повернення готової продукції або її реалізацію за кордоном. Тому для різних видів ЗЕД не може бути одного однакового підходу [3]. Окремої уваги потребує облікова політика підприємства. Для суб'єкта господарювання, який регулярно здійснює зовнішньоекономічні операції, доцільно виділяти в наказі про облікову політику окремий розділ, присвячений ЗЕД. У ньому варто закріпити порядок обліку курсових різниць, методику формування первісної вартості імпортованих запасів і необоротних активів, підходи до визнання доходів та витрат за експортними контрактами, порядок обліку митних платежів, транспортних і страхових витрат, а також правила аналітичного обліку за країнами, контрагентами, договорами та валютами. Така деталізація зменшує ризик випадкових рішень, коли однакова операція в різні періоди відображається по-різному [2].

Практичний приклад можна подати на ситуації з імпортом виробничого обладнання. Підприємство укладає контракт із німецьким

постачальником, здійснює передоплату в євро, оплачує доставку, проходить митне оформлення і вводить обладнання в експлуатацію. У бухгалтерському обліку потрібно окремо показати валютну передоплату, розрахувати курсові різниці за монетарними статтями, включити до первісної вартості обладнання митні платежі, транспортні витрати й витрати на страхування, а також правильно відобразити податковий кредит з ПДВ. Якщо частину витрат помилково віднести одразу на витрати періоду, а не включити до первісної вартості активу, фінансова звітність уже не буде точною. Для експортних операцій показовою є ситуація з продажем української аграрної продукції іноземному покупцю. Тут важливо підтвердити походження та якість продукції, правильно оформити митну декларацію, контролювати логістичні витрати й строки надходження валютної виручки. В умовах воєнного стану логістика стала складнішою: маршрути можуть змінюватися, витрати на перевезення зростають, терміни доставки стають менш прогнозованими. Через це аналітичний облік логістичних витрат за маршрутами, договорами й партіями товару допомагає зрозуміти реальну рентабельність експорту, а не лише формальний дохід від продажу [4].

Найбільш доцільними напрямками вдосконалення облікового забезпечення ЗЕД є деталізація облікової політики, посилення аналітичного обліку за договорами й контрагентами, регулярний контроль курсових різниць, автоматизація документообігу та узгодження бухгалтерського, податкового й митного обліку. Таке поєднання дає змогу підприємству точніше оцінювати фінансовий результат, зменшувати валютні й податкові ризики та впевненіше працювати на міжнародних ринках.

Список використаних джерел

1. Грицай О. І., Дефір І. В. Обліково-аналітичне забезпечення процесів управління зовнішньоекономічною діяльністю. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Проблеми економіки та управління.* 2025. Т. 9, № 2. С. 106–120. DOI:<https://doi.org/10.23939/semi2025.02.106>.

2. Кононенко Л.В., Савченко В.М., Назарова Г.Б. Обліково-аналітичне забезпечення та оподаткування підприємництва у зовнішньоекономічній діяльності: проблеми та перспективи розвитку. *Науковий вісник Львівської академії. Серія: Економіка, менеджмент та право.* 2025. № 9. С. 31–40. DOI 10.33251/2707-8620-2025-9-31-40.

3. Прокопишин О., Лега О., Тютюнник С., Гуменюк І. Обліково-аналітичне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності підприємств України в розрізі її видів. *Вісник Львівського національного університету природокористування. Серія: Економіка АПК.* 2025. № 32. С. 55–62. DOI: [10.31734/economics2025.32.055](https://doi.org/10.31734/economics2025.32.055).

4. Сидіч М. Ю. Аналіз нормативно-правового регулювання обліку і контролю експортних та імпорتنих операцій. *Економічний вісник Донбасу*. 2025. № 3(81). С. 77–82. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2025-3\(81\)-77-82](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2025-3(81)-77-82).

5. Сидіч М.Ю. Методологічні засади обліку і контролю експортних та імпорتنих операцій. *Вісник економічної науки України*. 2025. № 1(48). С. 39–41. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2025.1\(48\).39-41](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2025.1(48).39-41).

Крупельницька А.І.,
Ілюхіна А.А.,
здобувачі вищої освіти групи М-32д
Науковий керівник – **Крупельницька І.Г.,**
канд. екон. наук, доцент
Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ
м. Вінниця

ГАРМОНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Гармонізація бухгалтерського обліку України з міжнародними стандартами фінансової звітності стала одним із важливих напрямів економічних змін, пов'язаних із європейською інтеграцією. Для підприємств це вже не лише питання правильного складання звітності, а й питання довіри з боку інвесторів, банків, партнерів і контролюючих органів. Якщо фінансова інформація подається за зрозумілими міжнародними правилами, її простіше порівнювати з показниками інших компаній, оцінювати ризики та приймати управлінські рішення. Через це МСФЗ поступово перетворюються на спільну «мову» фінансової звітності, без якої складно говорити про повноцінну участь українського бізнесу в міжнародному економічному середовищі. Українська система бухгалтерського обліку тривалий час була більше пов'язана з податковими правилами, ніж із потребами користувачів фінансової інформації. Для багатьох підприємств головним було правильно оформити первинні документи, розрахувати податкові зобов'язання й подати звітність у встановлений строк. Міжнародні стандарти мають іншу логіку: вони орієнтуються на реальний фінансовий стан підприємства, економічну сутність операцій, ризики, майбутні вигоди та зобов'язання. Саме тому перехід до МСФЗ змінює не тільки форму звіту, а й сам підхід до обліку. Наприклад, для зовнішнього інвестора важливо бачити не лише чистий